

תכנית למחקר הערכה למרכזי תעסוקה עירוניים לאוכלוסייה

החרדית

אסף מלחי, מרכז תחום חרדים במינהל מחקר וכלכלה

מבוא ורקע כללי

מרכזי תעסוקה לחרדים במתווה של One Stop Center נועדו לאפשר נגישות מרבית של שירותי הכוונה, השמה, הכשרה ופיתוח יזמות למציאת תעסוקה לאוכלוסייה חרדית רחבה בריכוזי האוכלוסייה החרדית העיקריים. המרכזים החלו לפעול בשנת 2013 בשני ישובים המהווים את הליבה של האוכלוסייה החרדית בישראל¹: ירושלים ובני ברק. מרכזים אלו מגשרים על הצרכים והדרישות בעולם העבודה לבין הפוטנציאל התעסוקתי של הציבור החרדי. כמו כן, המרכזים עושים שימוש בעוצמות הקהילתיות של הציבור החרדי תוך בניית מרכזים התואמים את הצביון החרדי בהתאם לתהליך למידה ממושך במסגרת הפעלת מרכזי מפת"ח ב-8 ישובים שונים במסגרת מיזם תב"ת. המרכזים מתמקדים בנשים וגברים חרדים המעוניינים להשתלב בשוק העבודה או במסגרות ללימודים גבוהים או מקצועיים. כמו כן, מספקים מרכזי התעסוקה כלים לפיתוח יזמות, השתלבות בצבא ובשירות אזרחי כמו גם סיוע ועידוד למעסיקים המעוניינים לקלוט כוח-אדם חרדי. רצף השירותים בתוכנית יתמקדו בהכוונה ויעוץ תעסוקתי, סדנאות הכנה לעולם העבודה, שירותי השמה וליווי תעסוקתי לאורך זמן. כמו כן, אמורים המרכזים לספק את מרב השירותים והכלים אשר פותחו במשך 6 השנים האחרונות במסגרת מיזמי תב"ת השונים ובמסגרת כלים תומכי תעסוקה נוספים (שאי"ל, שירות צבאי, לימודים גבוהים, כלי מט"י לפיתוח יזמות ועוד).

במסמך זה מוצג מערך ההערכה ל-One Stop Center המוצע על-ידי מינהל מחקר וכלכלה במשרד התמ"ת לצורך מעקב אחר יישום וביצוע מדדי ההצלחה שהוגדרו למרכזים אלו במסגרת הסכם ההתקשרות בין משרד התמ"ת לרשויות המקומיות. מתווה המחקר המוצע הנו מתווה של מחקר מעצב המלווה את יישום מרכזי ההכוון בשלבי תכנון ויישום שונים במטרה לספק למנהלי המרכזים ואנשי הצוות כלי הערכה למדידת איכות היישום של מרכזים אלו.

על-פי הערכות דמוגרפיות שונות כ-85% מהאוכלוסייה החרדית בישראל מתגוררת במשולש שקדקודיו הם ירושלים – בני ברק –אשדוד¹

מטרות הערכה

1. בחינת האפקטיביות של מרכזי ההכוון בהשגת המטרות ברמת הפרט כגון: השתלבות והתמדה בעבודה, שיפור ברמת השכר, התקדמות בעבודה ו/או התקדמות להכשרה מקצועית או גבוהה, שיפור העמדות כלפי עבודה ושיפור בביטחון העצמי לגבי היכולת לעבוד, שיפור הרווחה הכלכלית במשפחה והקטנת התלות במדינה.
2. בחינת עמידת ביעדים של מרכזי ההכוון בהתאם להגדרת אוכלוסיות המטרה שלה ובאופן השוואתי
3. בחינת מדדי ביצוע בתחום היזמות (פתיחת עסקים חדשים או הרחבת עסקים קיימים)
4. בחינת מדדי ביצוע בקליטת עובדים חדשים על-ידי מעסיקים שקיבלו תמריצים כספיים ממרכזי ההכוון. כמו כן בחינת מידת שביעות הרצון של המעסיקים הקולטים כ"א חרדי
5. **מתן משוב על יישום התוכנית על מנת לשפר את תהליך יישומה.** בחינה זו תכלול את מערך הקשרים והגורמים השותפים להפעלת מרכזי ההכוון במכלול הפעולות לקידום תעסוקה של פעילות משרד התמ"ת וגורמים חיצוניים (הגיונט – תבת, קרנות עצמאיות, מנהלת שא"ל וצה"ל, מוסדות אקדמאים ועוד)
6. למידת המאפיינים של אוכלוסיית הפונים למרכזים מבחינת המשאבים והחסמים לתעסוקה, לקראת הרחבה אפשרית של המרכזים למקומות נוספים
7. בחינת סיבות לנשירה מעבודה, קורסים מקצועיים ולימודים גבוהים

שיטת המחקר

ליבת ההערכה של מחקר זה תכלול מעקב ארוך טווח על אוכלוסיית הפונים למרכזי התוכנית וכן מעקב אחר זרם המשתתפים החדשים בתוכנית כל 6 חודשים. מחקר זה יבוצע במתווה של מחקר מעצב מתמשך. לאור מורכבותם וייחודם של מרכזי התעסוקה אשר פועלים במתווה של 'הכל תחת קורת גג אחת' (One Stop Center) מוצע במחקר הנוכחי לנקוט בגישת מחקר משולבת (Mixed Methods) במסגרתה ייערך מחקר איכותני מקדים אשר יכלול 4 קבוצות מיקוד מול פונים למרכזים (כל קבוצה תמנה 10 משתתפים) ועוד 12 ראיונות אישיים עם בעלי תפקידים שונים בשני המרכזים העירוניים, כולל מנהלי הסניפים. השלב האיכותני המקדים יסייע בבניה וגיבוש שאלוני המחקר הכמותיים אשר יופנו לאוכלוסיות המחקר כדלקמן.

אוכלוסיות המחקר והיקפם

יש להתייחס במסגרת מעקב ההערכה המוצע ל-3 קבוצות מחקר שונות: **א.** נשים חרדיות **ב.** גברים שלא חלה עליהם חובת גיוס **ג.** גברים מגילאי 22+ אשר יקבלו פטור משירות צבאי עד סוף 2013.

א. מדגם מייצג של כלל אוכלוסיית הפונים למרכזי ההכוון במהלך 6 החודשים הראשונים להפעלת מרכזי ההכוון (בכלל זה איתור וסימון גברים חרדים בעלי פטור 'חדשי' החל מ-2013 ובעלי פטור 'ישן' לפני 2013)

ב. היקף המדגם: בשל ההטרונגיות של אוכלוסיות המשתתפים במרכזי ההכוון, גובש מדגם המקיף **כ-**

2,500 מרואיינים מכלל מרכזי ההכוון

ג. השוואה: לצורך הערכת מרכזי ההכוון בבני-ברק וירושלים מבוצעת הערכה השוואתית של הכלים והשירותים המסופקים במרכזי מפת"ח בית"ר עלית (המהווה עיר חרדית) ואשדוד (שהינה עיר מעורבת). שאלון המחקר למשתתפים שגובש במסגרת המחקר יועבר גם במרכזים אלו כדי לבחון מדדים שונים להשוואת כלי ההפעלה (כגון, היקף כ"א ותקציב, סוגי ביקושים לעובדים באזורים שונים, תהליכי הכוונה והשמה, שיתופי פעולה ועוד).

ד. כ- 300 מעסיקים שיבחרו על סמך הנתונים שייאספו במרכזים (מספר העובדים שנקלטו בארגון, אזור גיאוגרפי, תחום העיסוק של הארגון והתפקידים בהם עובדים משתתפי התוכנית).

ה. צוותי הפעלה: במסגרת המחקר יגובש שאלון מומחים בשיטת AHP לצורך מדידה וכימות של ערכים איכותניים. שאלונים אלו יגובשו על סמך סדרת פגישות וראיונות מקדימים במרכזים. שאלונים אלו נועדו לבחון מדדים של ביצוע והפעלה במרכזים השונים.

שלבי ההערכה

מערך המחקר כולל מספר שלבים:

1. שלב ההכנה והמחקר האיכותני, לרבות גיבוש קבוצות הביקורת (כולל גיבוש וקיום קבוצות מיקוד, ראיונות אישיים עם בעלי תפקידים במרכזים, גיבוש וכתובת שאלוני מחקר, ביצוע פילוט Pretest, הדרכת מראיינים וכו'). שלב זה יימשך כ- 3.5 חודשים
2. איסוף נתונים בשלב התחלת הטיפול לגבי אוכלוסיית הפונים למרכזים.
3. מעקב לאורך זמן לגבי הצלחת המרכזים ומידת היישום ברמות שונות

להלן פירוט נקודות הזמן בהן יבוצעו ראיונות טלפוניים:

ראיון 2	ראיון 1	
12 חודשים לאחר הפניה למרכז	6 חודשים לאחר הפניה למרכז	פונים חדשים בשנה וחצי הראשונות להפעלת המרכזים
סקר השוואתי מול קבוצת המדגם שהשתתפה בסקר עמדות	סקר עמדות מקדים בבני-ברק וירושלים	קבוצת האוכלוסייה שלא פנתה למרכז (קב' השוואה)

לוח זמנים (טנטטיבי)

מספר הדו"ח ונושא	מועד הגשה	תכנים
דו"ח 1: מיפוי ראשוני של האוכלוסיה שהגיעה למרכזים	8 חודשים אחר פתיחת המרכז בירושלים (נתונים מנהליים)	דוח זה יכלול פרטים סוציו-דמוגרפיים הכוללים התפלגות לזרמים וקהילות חרדיות. כמו כן יכלול הדוח את מאפייני התעסוקה ורמת ההכנסות של הפונים למרכזים. לדוח זה חשיבות באפיון אוכלוסיות הפונים למרכזים במטרה לבחון עמידה ביעדים המקוריים שנקבעו למרכזים
דו"ח 2: השפעת התוכנית על המשתתפים 6 חודשים ממועד הכניסה	כ-12 חודשים לאחר פתיחת המרכז	הדוח יבחן השפעות של כלי הסיוע שיינתנו במרכזי ההכוון באשר לתהליך חיפוש עבודה, מידע על אפשרויות עבודה ולימודים, היקף המשתלבים בעבודה, פרופיל תעסוקתי של הנקלטים בעבודה ועוד
דו"ח 3: השפעת התוכנית על המשתתפים 12 ממועד הכניסה	כ-16 חודשים לאחר פתיחת המרכז	בחינת השפעות כלכליות על רווחת המשפחה, השפעת פעילות ההכוון על בני-זג, בחירת אופק תעסוקתי ובחינת מידת הצלחה בלימודים, מעקב לאורך זמן אחר התמדה בעבודה ועוד.
דו"ח 4: טרם נקבע		
דו"ח 5: דו"ח מסכם		